

Illustration: Landskapslaget

Barnens arktis-tektur i Gällivare

— En stad byggd på lekfullhet för framtidens verklighet

I Barnens visioner i norr har vi utforskat hur framtidens livsmiljöer ovanför polcirkeln kan se ut genom att utgå från barnens behov och världsbild vid den kritiska omställningspunkt vi befinner oss i.

Kan vi, genom att ge oss in i barnens värld, hitta nya idéer och lösningar? Kan vi se möjligheter vi annars skulle missa? Hur kan barnens sätt att tänka, leka och lära generera ett tryggare, mer inkluderande, hållbart och vackert samhälle?

Följ med på resan som startar med barnens visioner om framtiden 2022 och vidare in i berättelser om barns liv i samma samhälle åtta år senare.

Team: Barnens visioner i norr

Carolina Wikström, Arkitekt (Team leader)
Max Goldstein, Stadsplanerare/Illustratör
Cecilia Lindén, Hållbarhetsexpert
Jens Evaldsson, Konstnär

Eva Alerby, Professor i pedagogik
Gustav Rygren, Arkitektstudent
Anny Hägglöf, Byggnadskonstruktör
Anna Turdell, Designer

Barnens tankar och visioner om Gällivare

Elton, 7 år

“ Det finns inte mycket att göra för barn som behöver anpassning, inga utomhuslekställen på vintern. Jag skulle vilja ha en snökoja som jag kunde krypa i. Och att alla ytor skottas och anpassas så att jag kan ta mig fram med rullstolen där mina kompisar är. Till exempel till grillplatser, på skolgården och på Tippsta.

Jag skulle vilja ha framesporter som jag kan spela med en slags rullator. Jag gillar skateparken, att åka cykel och att bada.

Det borde finnas en ramp som man kan rulla ner i badet med istället för trappa. ”

Edward, 7 år

“ Det bästa med Gällivare är att jag kan köra skotercross.

På sommaren cyklar jag och åker kickbike i skateparken, gillar att fiska. Snowboard och hockey på vintern.

Klockan 8, när jag ska promenera till skolan är det som mest biltrafik på min gata. Det är farligt.

Jag åker bil till mina aktiviteter.

Jag önskar att det fanns ett äventyrsbad, en äventyrspark och ett lekland. ”

Mehmet, 15 år

“ Gällivare är lugnt och skönt. Inte så stressigt. Jag kom till Sverige för några år sedan. I Gällivare var det lätt att hitta kompisar och integrera sig. Jag är mycket på fritidsgården Polar. Om två år är jag för gammal, det borde finnas någonstans att vara när man fyllt 17.

Borde vara billigare med bostäder för unga, jag är rädd att det är för dyrt att flytta hemifrån.

Jag har ett synfel så för mig är vintersolen besvärlig, har svårt att ta mig runt själv då.

Jag älskar att vara utomhus på sommaren, bada, spela fotboll.

På morgonen åker jag skolskjuts, men brukar gå hem med vänner. Jag tränar fotboll på Tallbacka men det går sällan bussar. Ibland cyklar jag eller går. Handboll, boxning saknas här.

Behövs fler elladdstolpar och fler cykelbanor. Det är många som cyklar hela året. Bussarna är sega, håller inte tiderna, ibland en timme försenad. De går ändå för sällan.

Min drömskola är där alla känner sig trygga, där det finns synhjälpmedel och tillgängliga utrymmen.

Jag drömmer om att bli fotbollsproffs och sedan komma tillbaka hit för att starta en fritidsgård för alla ungar. ”

Anton, 12 år

“ Jag kan gå till kompisarna som bor nära. Mina föräldrar skjutsar mig annars dit jag ska. Ibland på sommaren cyklar jag ca 10 km till Gällivare.

Det finns många aktiviteter och idrotter i Gällivare.

Det skulle finnas mer klädaffärer för barn och ungdomar. Gällivare i framtiden ska vara en stad för alla.

Jag vill ha ett stort garage för 'crossen och en crossbana inomhus. Kanske en elcross. ”

Signe, 8 år

“ Det bästa med Gällivare är att det finns en Sameskola.

Gillar också Dundret, friidrottshallen och att det går att åka till Ritsem. På vintern brukar vi pimpla. åka skidor, skoter och åka på Dundret.

Gillar inte LKAB -området och sop-tippen. Jag gillar att bada.

Det borde finnas en badplats i sjöparken och fler övergångsställen. Uppförsbacken till Repis är för jobbig så då cyklar jag helst inte. Det kunde kanske vara ett rullband där.

Jag vill ha ett grönt hus med mycket växter och många tavlor. Jag gillar att pyssla och odla grönsaker som morötter. Man kunde ha en automatisk vattnare som vattnar. ”

Stina, 10 år

“ På sommaren brukar vi bada, cykla, åker till stugan i Ritsem på kalvmärkning och är i skateparken.

Det går inte att betala på badhuset om man inte har ett bankkort. Vid brandstationen borde det finnas bättre gångväg.

Vi får mest skjuts dit vi ska, ibland cyklar jag. Om elcykel var billigare skulle nog fler cykla. Det borde kanske gå en skoterled till stan som man kan ta fyrhjulingen sommartid?

Bussarna borde gå oftare och till fler ställen, man kommer inte överallt med buss.

Jag får inte vara på ungdomsgården ännu, men jag skulle vilja ha en fritidsgård för mellanstadiet som man kan träffa nya kompisar på. Det borde vara både inomhus och utomhus.

Husen i framtiden ser kanske ut lite som minecraft-hus med glastrappa. ”

Dunderområdet 2030

I Dunderområdet har barnen nära till allt, där bilfria stråk låter barnen röra sig fritt mellan ett brett utbud av aktiviteter. Stråken uppmuntrar till rörelse; till fots, med cykel, spark, rullstol eller på skidor genom ett pärlband av aktiviteter. Det gör att upplevda avstånd krymper och naturliga mötesplatser uppstår hela vägen mellan Gällivare centrum och Dundret. Det blir helt enkelt lättare att ta sig fram, både tryggt och lustfyllt.

Nya slags inomhusmiljöer skapar tillgängliga alternativ till lek i snön och plats för ett bredare utbud av mötesplatser. Matproduktion får ta plats både småskaligt mellan husen och i kombinerade aktivitetsmiljöer:

Dunderhusen	Bostadshus med gemensamhetslokaler i bottenvåningen.
Pulkahusen	Bostäder där taket är lek område både sommartid och vintertid, utrymme för cykling, pulka, skateboard med mera.
Dunderhusgårdarna	Bostäder, placerade tätt, som skydd mot vind. Det skapar mikroklimat och ett bilfritt område.
Aktivitetshuset	Utrymme för föreningsaktivitet så som replokaler, verkstäder, fritidsgård med mera.
Dunderdome	Växthusdome i större skala, som kombineras med olika aktiviteter så som kulturscen, restaurang, föreningslokaler.
Ren-badet	Badbrygga med sex bastur

För att illustrera hur det är att leva som barn i Gällivare 2030 har vi satt samman framtidsscenario utifrån olika barns liv.

Att leva i Gällivare 2030

SVANTE, 8 ÅR

DECEMBER/JANUARI

Dörren till skolan slår igen och Svante börjar rulla hemåt på snöfri asfalt. Glatt upptäcker Svante att snön på kickbike-ramperna har blåst bort. Han kör upp rullstolen på en och far iväg i hög fart utför. Sedan kommunen började stänga av vägarna runt skolan 30 min innan och efter skoltid är gatorna fulla med springande, rullande och snöbollskastande barn på väg hem. I början klagades det lite från de vuxna, men nu har alla vant sig vid att inte skjutsa barnen ända fram till skolentrén och lärt sig planera sin körning.

Svante tar en sväng förbi Domen innan han åker hem. Konsert ikväll kl 19 står det på dörrarna som glider upp när han rullar närmare. Han hittar ingen att spela sällskapsspel med så han studsar på den nedsänkta studsmattan istället. Han tittar på klockan, det kurrar i magen. Ikväll är det gemensam matlagning i kvarterets kök och matsal. Kul, för matlagning är ett stort intresse.

Svante bor i ett av Pulkahusen. Det bästa han vet att göra efter skolan är att ta hissen upp på sitt hus och sedan åka pulka ned på vintern och swischa i lådcykeln ned för taket på sommaren. Han bor i världens bästa hus, tillgängligt för alla och alltid möjlighet till aktivitet.

Perspektiv över ett av pulkahusen med skidspår och den uppvärmda vägen i förgrunden. Illustration: Asante / Landskapslaget

Perspektiv Dunderdome, växthusdomeer fyllda med olika aktiviteter. Illustration: Asante / Landskapslaget

NELLY, 6 ÅR

MARS / APRIL

Nelly vaknar upp, funderar några sekunder över var hon är, innan hon kommer ihåg gårdagens flytt från Umeå till Gällivare. Hon hör röster och går ut i köket. Hennes mammas vill åka in till centrum för att införskaffa de fåtal möbler och attiraljer som saknas från Norrskensnets återbruksgalleria och ett nytt batteri till telefonen. De ser fram emot Gällivares berömda sommargator, som Dunderdagen: När hela Gällivare går, springer, cyklar, rullar och dansar sig fram på bilfria gator från Dunderet till torget i centrum där det avslutas med fest och konsert – och alla får medalj!

De hinner inte långt innan Nelly säger att hon är hungrig. Så istället för att hoppa på bussen in till centrum går de in i Dunderdomen. Värmen slår emot dem när dörrarna öppnas. – *Wow, kolla alla blommor. Vad vackert*, utbrister hennes föräldrar. Föräldrarna läser om alla aktiviteter i byggnaden – odling, lekpark, föreningslokaler, beachvolleyboll.

De går till restaurangdelen. Minst 50% lokalproducerat eller matsvinn från lokala mataffären står det på menyn, som också upplyser dem om att maten som serveras är enligt WWF One Planet Plate. De får varsin tallrik med väldoftande mat, men tomaterna får de gå och skörda själva, berättar killen i kassan.

Att leva i Gällivare 2030

ERIK, 8 ÅR

AUGUSTI

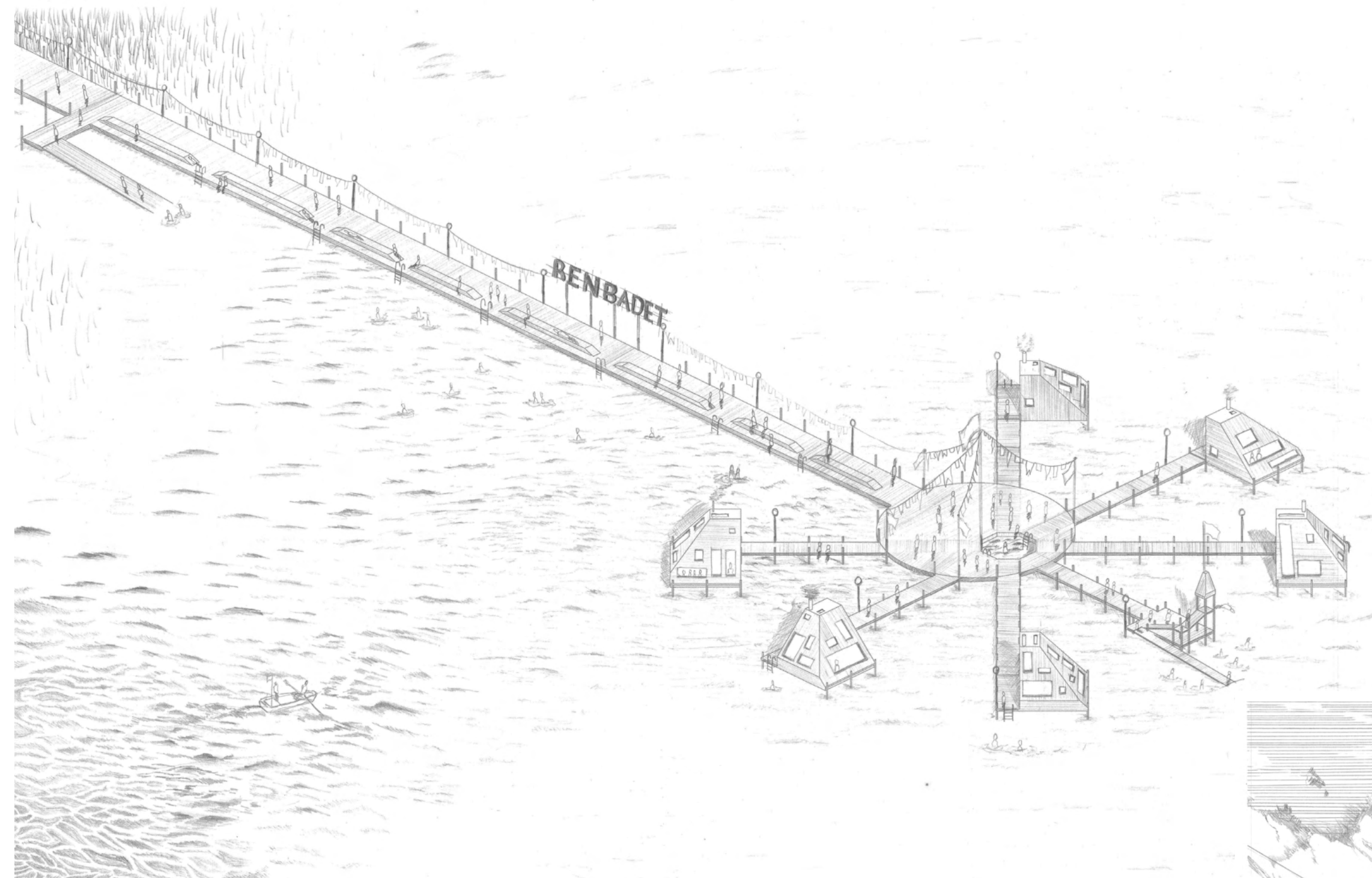
Erik är ivrig för släktingarna kommer till Gällivare ikväll. Först ska han möta sin pappa vid busshållplatsen.

På väg ut ur huset utanför tvättstugan går han förbi skärmen som upplyser om att årets augusti månad har levererat i särklass mest solet sedan huset byggdes 2024.

I värmen utanför håller flera grannar på att skörda beredskapsträdgårdens odlingar för att fylla upp den gemensamma jordkällaren med potatis och andra rotfrukter. Lisa hejar och kastar över en morot till Erik och frågar om han vill vara med och hjälpa till under kursen Hönshållning och småskalig äggproduktion om två veckor och berätta om hur det är att ha höns. Han ska fundera på det.

Jobbussen från LKAB är punktlig som vanligt. De pratar om allt de behöver fixa innan alla kommer. Hans pappa fyller 60 år och det blir fest i den gemensamma lokalen. Vänner och släkt kommer med tåg från hela Sverige.

De drar ut avskiljningsväggen i Eriks rum för att skapa ett extra sovrum och går sedan ner till föreningens två gemensamma övernattningsrum för att förbereda dem. Sen beställer Eriks pappa två robotaxis som hämtar upp alla vid tågstationen – vilket glatt återseende. De har bokat tre av sex bastuhus och badar och bastar fram till sent på kvällen.

Vy över ren-badets badbrygga med sex bastur. Illustration: Asante / Landskapslaget

ALI, 16 ÅR

JULI

Ali bor i området som kallas Dundergårdarna som ligger precis vid Dundrets fot. På vintern älskar han att åka snowboard. På sommaren kör han mountainbike ned för backarna.

Idag har han precis kommit hem från skolan, det är varmt ute. Han bestämmer sig för att gå till badet och träffa några kompisar.

Ali joggar ner till vattnet och kastar sig i. Han simmar 70 meter hela vägen längs med bryggan ut till bastuhuset. Grannen Bengt, som har rullat ner med rullatorn på rampen för att ta sig ett dopp, vinkar medan Ali frustande simmar förbi.

När Ali har kommit längst ut till de sex bastuhuset simmar han in under bryggan och tar stegen upp i hålet i mitten. Han lägger sig på trädäcket där flera kompisar redan hänger för att värma sig i solen. Några yngre bekanta är på väg upp för hopptornet. Han minns med en rysning hans och kompisarnas isvaksbad från i vintras. Det kommer han inte göra om.

Perspektiv över Dundergårdarna med skidbacken Dundret i förgrunden. Illustration: Asante / Landskapslaget

Att leva i Gällivare 2030

SANNA, 11 ÅR

APRIL

– Försten till Multiaktivitetshuset ropar Biret och hoppar upp på sin elsparkcykel. Isak slänger sig på sin cykel och Rio tar skateboarden medan Sanna springer till busshållplatsen. Nej, hon har precis missat bussen. Nästa går först om 20 minuter så hon måste snabbt fundera ut en ny plan för att inte missa improvisationsteatern. Skylten vid cykelvägen upplyser om att det tar ungefär 12 minuter till centrum med cykeln.

Fort iväg mot Dundretgårdarnas elcykelpool. Lådcykeln är ledig. Yes! Hon passerar först "pulkahuset" och sedan pumptrackbanan och några familjer som skrattande tar sig igenom hinderbanan på väg mot centrum.

Hon ser ryggtavlan på Rio som rullar fram på skateboarden. 6 minuter till centrum säger nästa skylt. Hon hinner. Då ser hon Biret som sitter på skateboardrampen med elcykeln bredvid. Slut på batteri, ropar hon och rycker på axlarna.

– *Hoppa!* ropar Sanna och Biret kastar sig i lådan med elcykeln i knät. Ett par minuter senare ansluter de sig till Isak och Rio vid Multiaktivitetshuset, som vinnande håller armarna i luften.

– *Tjoho. Vi är precis i tid till teaterklassen.*

KLARA, 13 ÅR

OKTOBER

Klara rycker upp dörren till kvarterets gemensamma verkstad. Det är dags att serva området elsnökoterpool innan den kan användas för säsongen. Tio andra förväntansfulla "meckare" står redo. En man som heter Vuollá hälsar alla välkomna. Han berättar att han är lärare på fordonsprogrammet och att han även är renskötare. Han informerar om vad som behöver göras med respektive skoter.

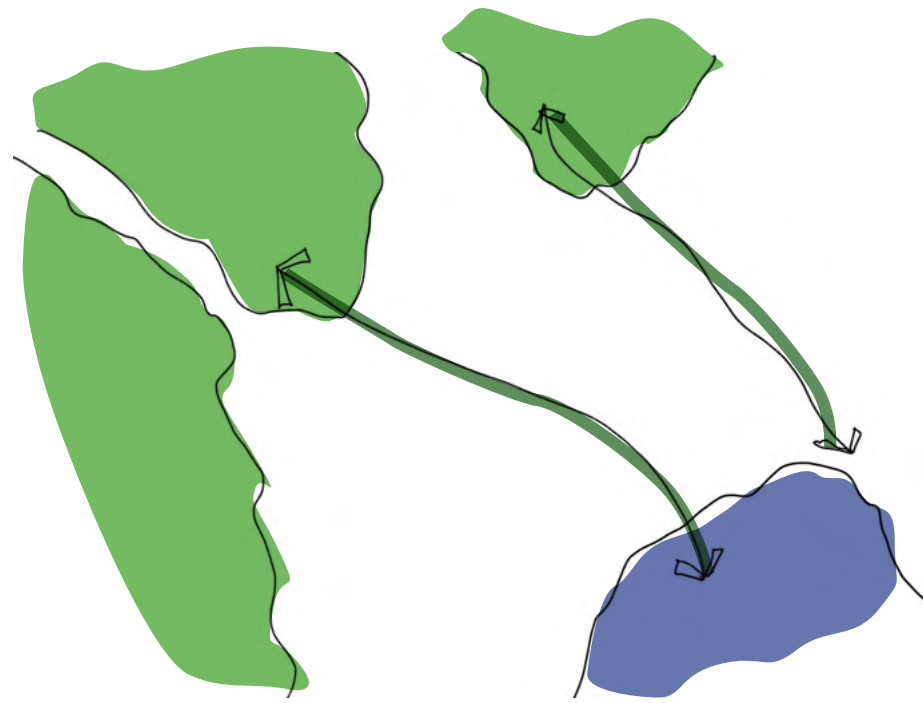
När de är klara får de en påminnelse om skotervett och varför det är viktigt att respektera leder och inte störa renarna. Vuollá bjuder också in gruppen till kalvmärkningen nästa år.

Klaras familj möter upp utanför verkstaden med barnens skidor. Eftersom skidbackarna öppnar snart har de bestämt sig för att gå förbi Mountain Recycle vid Dundret. Klara byter in sin begagnade skidutrustning som de köpte förra året, medan hennes mamma slår till på ett par begagnade All Mountain-skidor.

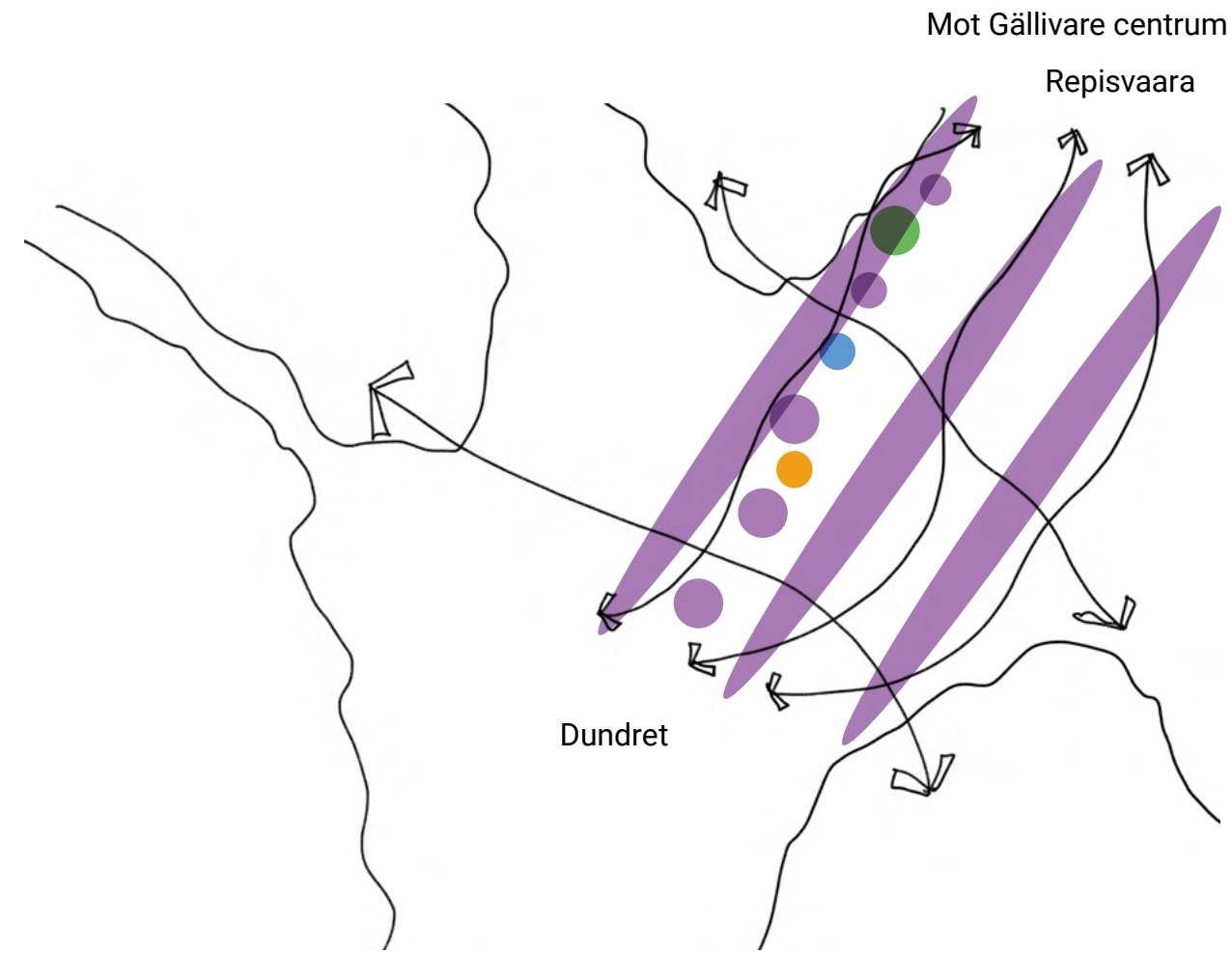

Perspektiv över Dundretgårdarna med skidbacken Dundret i förgrunden. Illustration: Asante / Landskapslaget

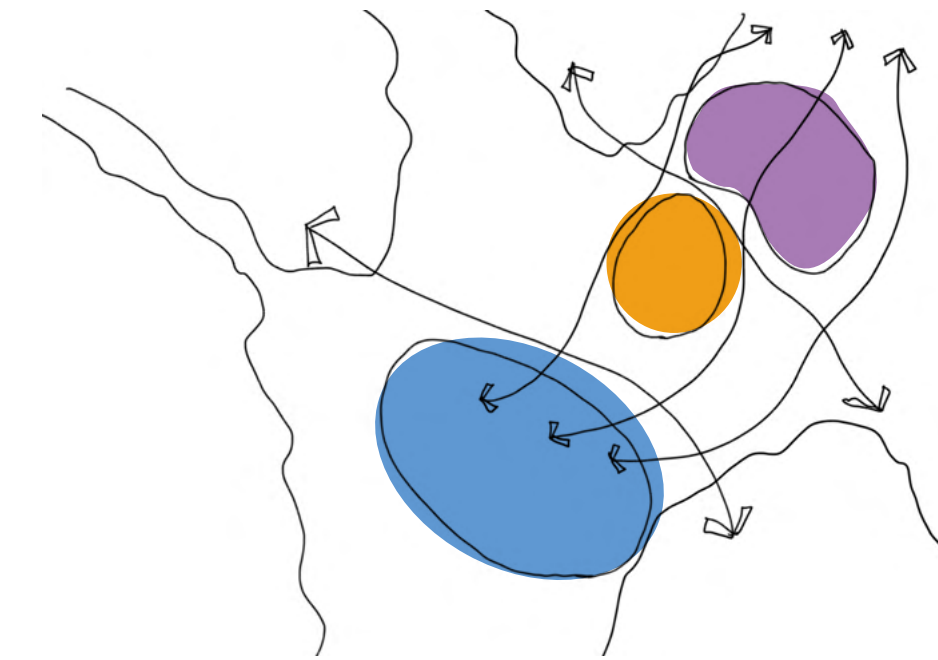
Plandiagram

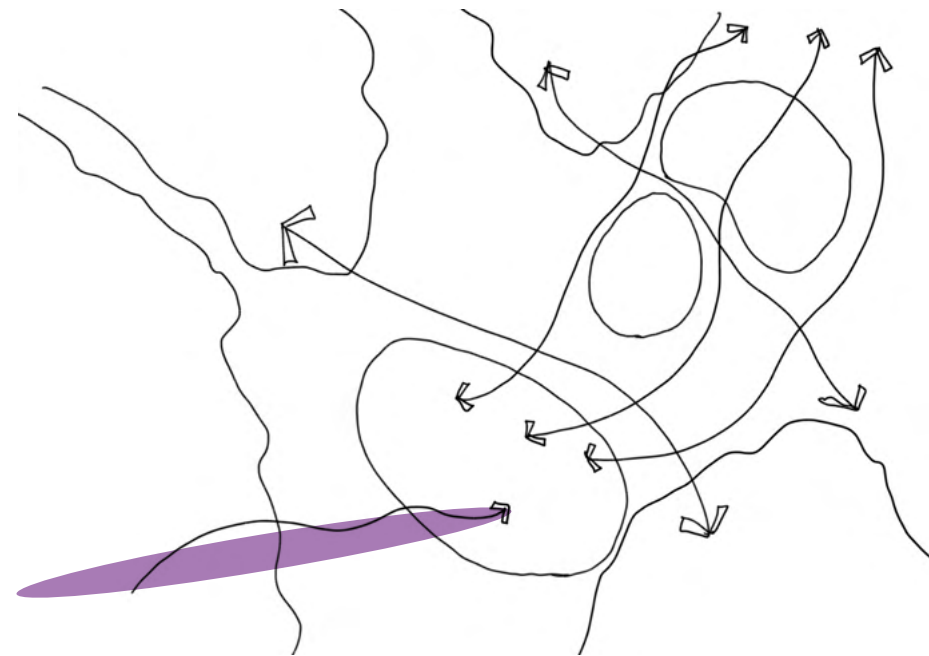
01
Naturstråk mellan myr och skog och vatten lämnas öppna. Ekodukter lägger sig över vägarna.

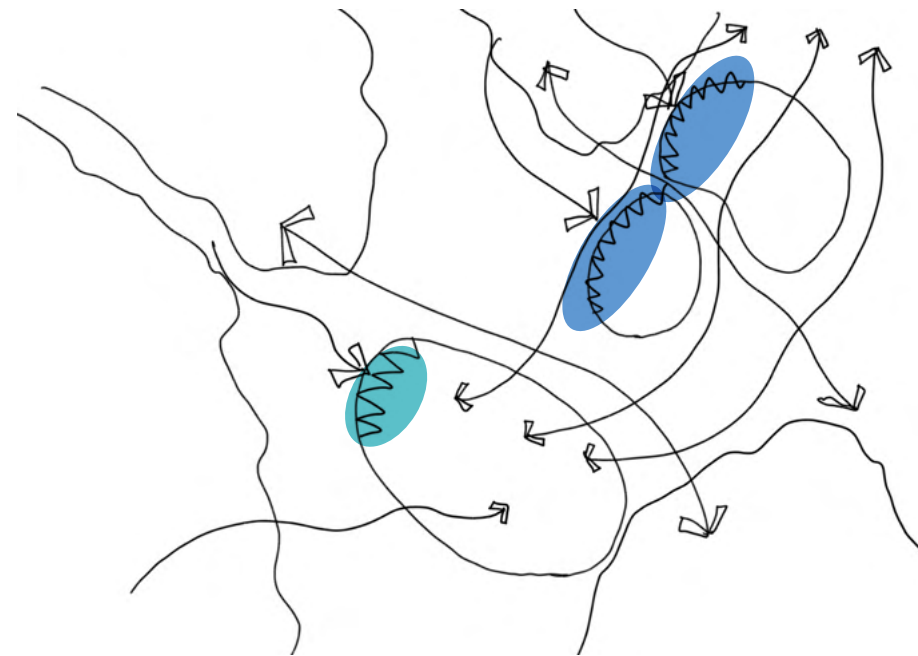
02
Mellan norr och söder sträcker sig bilfria säkra stråk för barn och vuxna att gå, cykla, skida, sparka och rulla. Från Dundret till vårt föreslagna område, till Repisvaara och vidare till centrala Gällivare. Här vandrar broar över nedsänkta bilvägar för säkra passager – de gående tvingas inte längre ner i gångtunnlar. Fler övergångsställen med trafikljus läggs in. Längs med vägen mellan Dundret – Repisvaara – Centrala Gällivare leds man fram av stråk med parker, skateparker, lekplatser och bollplaner.

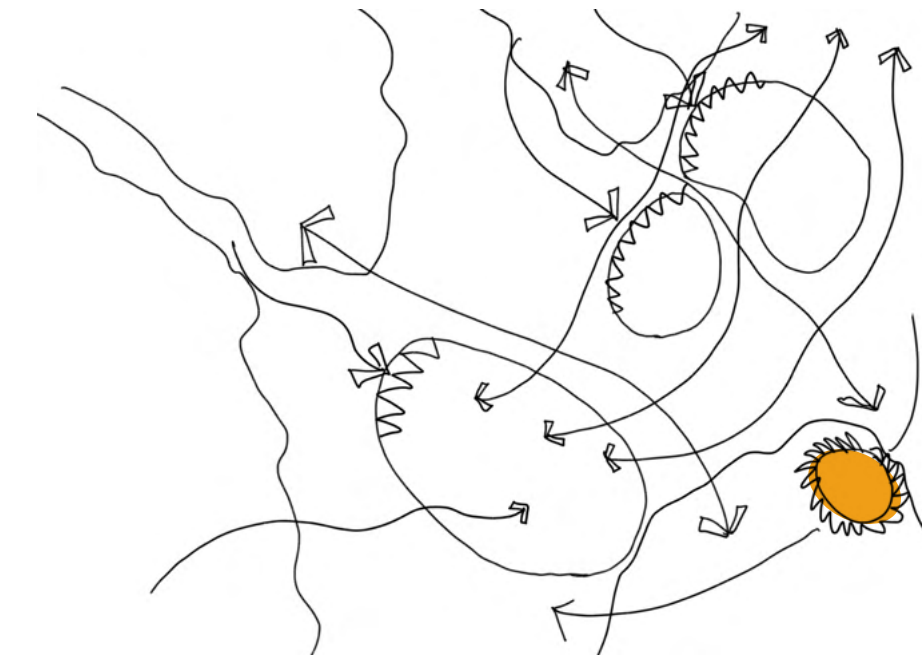
03
Mellan naturstråken planeras tre nya områden – Dunderbyn, Pulka husen och Dunderstaden (med Dunderdomes). Genom områden sträcker sig de bilfria stråken. Där bilar måste in för angöring korsas deras vägar av gångbroar.

04
Från Dundrets topp går pister ner hela vägen till Dunderstadens torg. Härifrån tar man sig genom hela området bilfritt och sen tillbaka upp med liften. Backen leds över en skiddukt.

05
Bebyggelsen lägger sig med täta sidor för att skydda från de starka vindarna från nordväst.

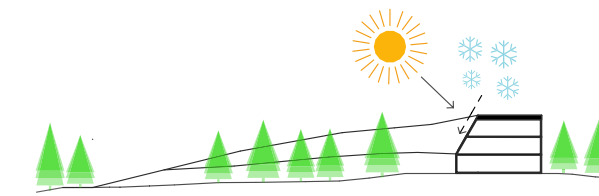
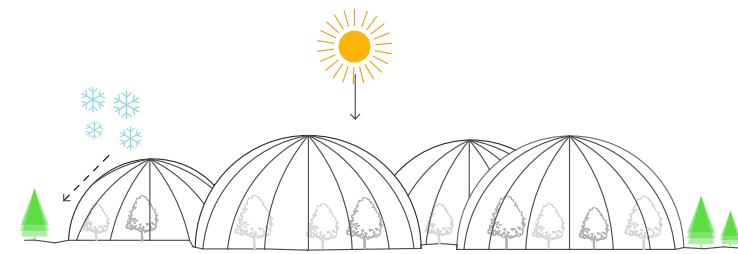
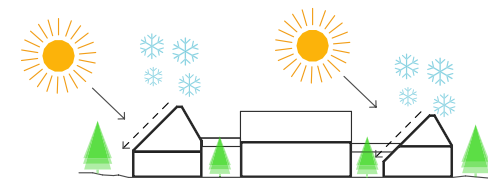
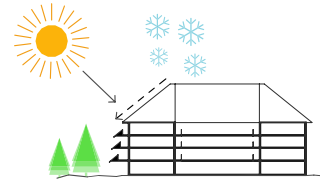
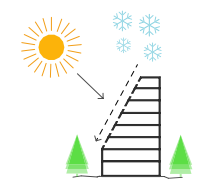
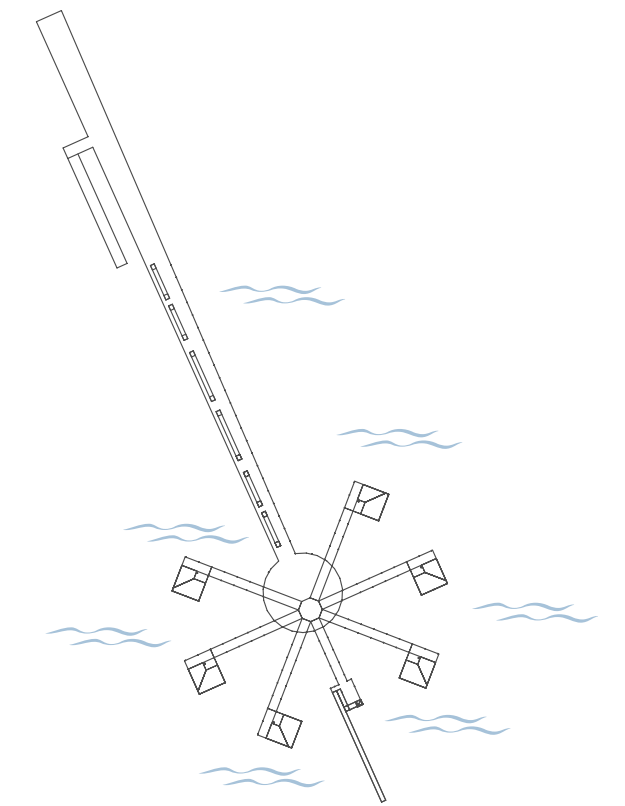
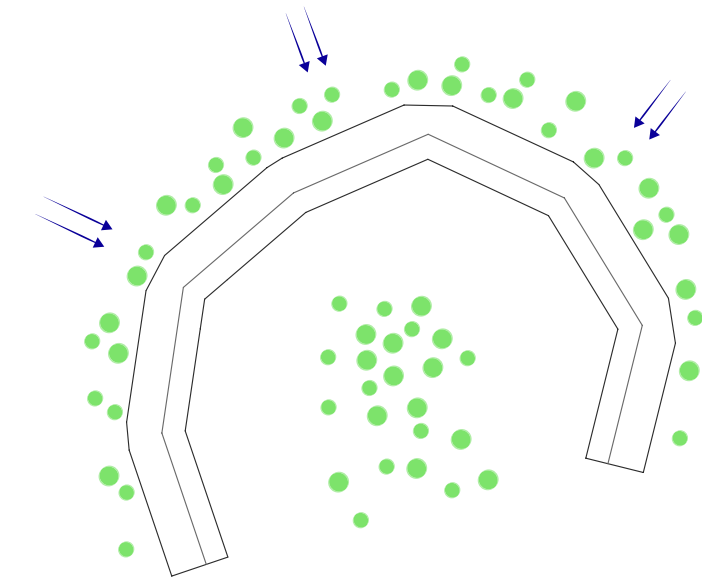
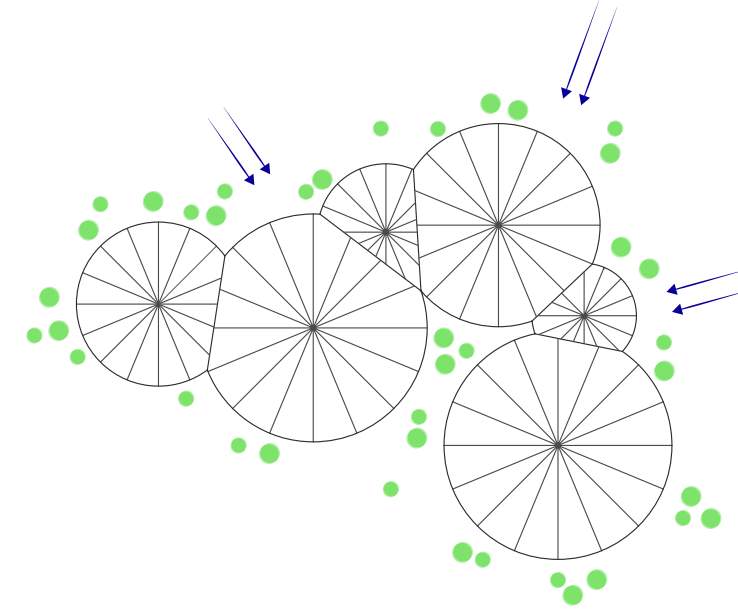
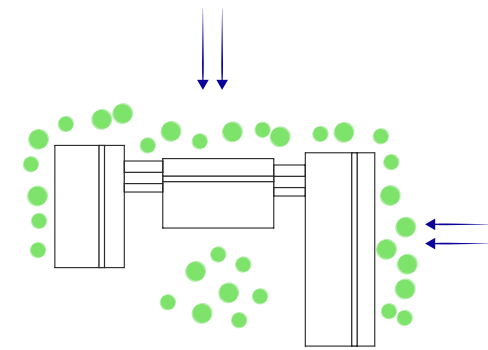
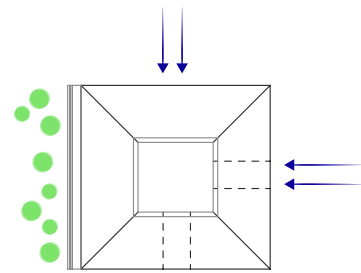
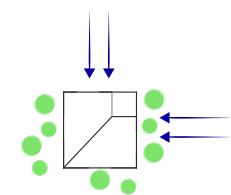
06
Mot söder fångar bebyggelsen solens rörelse med solceller. Pulka husen har stora gårdar som öppnar sig mot solen.

Arkitektur / Typologi

Våra olika typologier tar hänsyn till sol, vind, snö, vatten och naturen i Gällivare. I den rumsliga översättningen har vi skapat stor variationsrikedom och gestaltat miljöer som ska vara vackra och inkluderande för alla. De lekfulla typologierna för samman funktion och estetik och skapar en stor blandning på platser och arkitektur.

Den dominerande vindriktningen i Gällivare är nordvästlig under oktober-januari. Under september dominerar ost-sydostliga vindar. Våra byggnader planeras så att de bryter vinden från de dominerande vindriktningarna.

Dunderhusen

Bostadshus med gemensamhetslokaler i bottenvåningen

Den raka sidan av husen är riktad mot nord/ost och fungerar som en barriär mot vinden som ofta är påtaglig vid Dundrets fot.

Solceller placeras på tak med 60° mot söder. Den branta taklutningen minskar också snöbelastningen och håller solcellerna fria från snö.

Dundergårdarna

Bostadshus

Innergårdarna skapar skydd mot vind.

Pulpettaken är riktade utåt och gör att ingen snö kommer att rasa in på innergården.

Portaler in till gårdarna möjliggör för snöröjning med mindre fordon.

Solceller placeras på tak med 60° mot söder. Den branta taklutningen minskar också snöbelastningen och håller solcellerna fria från snö.

Aktivitetshuset

Lokaler för olika aktiviteter

Byggnaderna är placerade i U-form för att skapa en plats skyddad mot vind.

Innergårdar kan enkelt snöröjas.

Solceller placeras på tak med 60° mot söder. Den branta taklutningen minskar också snöbelastningen och håller solcellerna fria från snö.

Dunderdome

Lokal för olika aktiviteter

Formen av en dome minskar snöbelastning.

Den transparenta fasaden släpper in solljus för träd och växter.

Domerna placeras i ett kluster för att skydda mot vind.

Pulkahuset

Bostäder med pulkabacke på taket

Takbjälklag dimensionerat för mycket snö.

Husens form fungerar som en vindbarriär och skapar en naturlig samlingsplats.

Solceller placeras på tak med 60° mot söder.

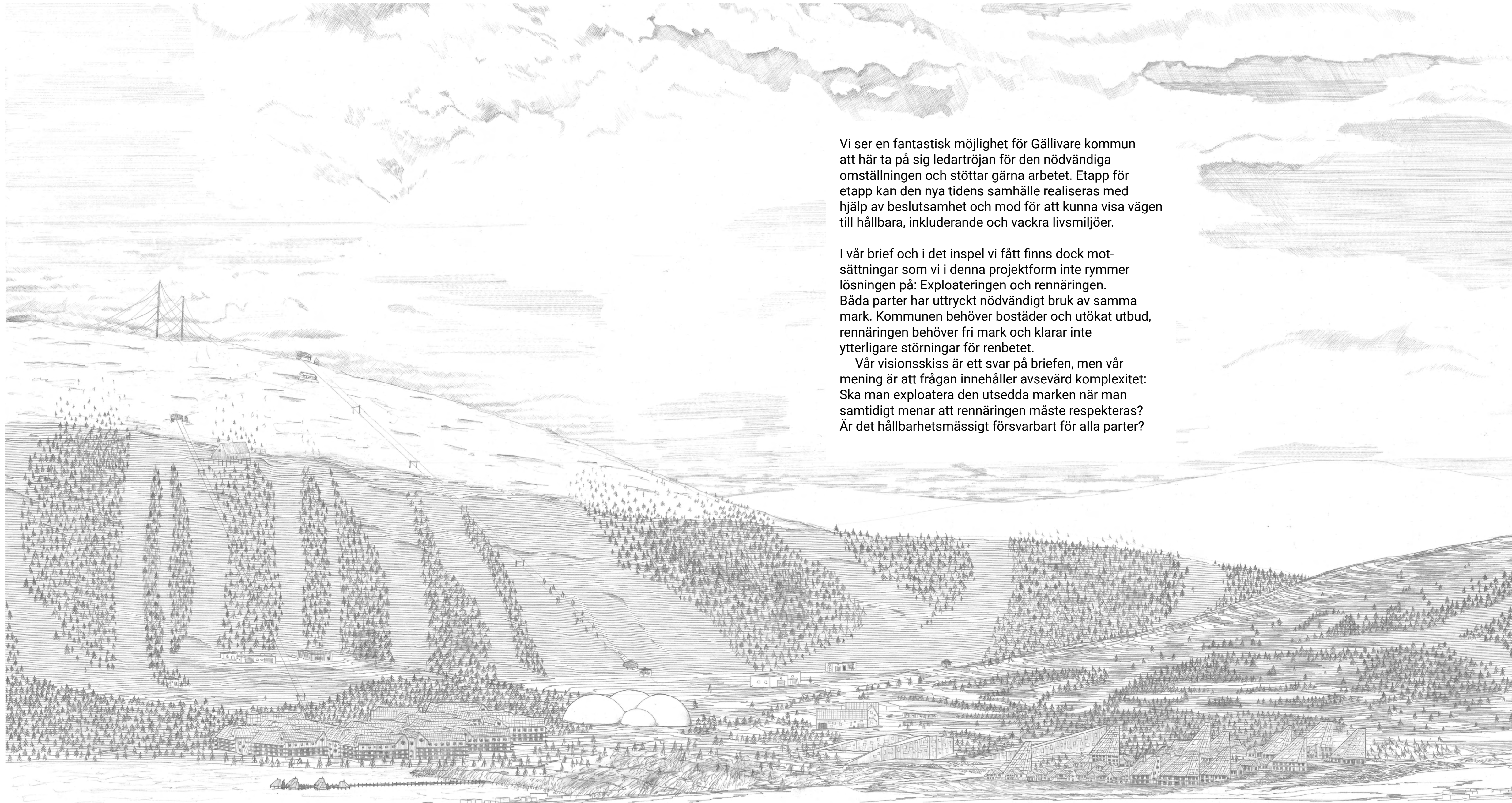
Ren-badet

Badbrygga med 6 bastur

Solceller placeras på tak med 60° mot söder.

Den branta taklutningen leder bort vatten och minskar snöbelastningen.

Alla bastuna har utsikt över vattnet.

Vi ser en fantastisk möjlighet för Gällivare kommun att här ta på sig ledartröjan för den nödvändiga omställningen och stöttar gärna arbetet. Etapp för etapp kan den nya tidens samhälle realiseras med hjälp av beslutsamhet och mod för att kunna visa vägen till hållbara, inkluderande och vackra livsmiljöer.

I vår brief och i det inspel vi fått finns dock motsättningar som vi i denna projektform inte rymmer lösningen på: Exploateringen och rennärigen. Båda parter har uttryckt nödvändigt bruk av samma mark. Kommunen behöver bostäder och utökad utbud, rennärigen behöver fri mark och klarar inte ytterligare störningar för renbetet.

Vår visionskiss är ett svar på briefen, men vår mening är att frågan innehåller avsevärd komplexitet: Ska man exploatera den utsedda marken när man samtidigt menar att rennärigen måste respekteras? Är det hållbarhetsmässigt försvarbart för alla parter?